

Starec je vstal izza mize, Baruh pa je pokleknil pred njega. In položil je tresočče roke na njegovo glavo. Bilo je delo maščevanja, kateremu je prosil božjega blagoslova.

„Bog naših očetov bodi s teboj“, s temi besedami je odpustil mladeniča. Stara Rahela je zopet odprla duri, in izginil je v temni noči.
(Dalje.)

Nemškar.

(Slika iz Belokrajine. — Spisal Janko Barlè.)

I.

Veselo so pritrkavali v zvoniku vaški fantje, slovesno se je glasilo zvonjenje po ravnini, po kateri se je vijugala kakor srebrna kača — šumeča Kolpa. Za cerkvijo pa so pokali možnarji, katere je nabijal tisti Markušev Matijček, ki stane v raztrgani kolibi na Rebri. Slovesen dan je bil. Pa kaj tudi ne bi? Saj je bila velika nedelja ali vuzem.

Doli po ravnini so prihajali od raznih strani Belokranjci v prazničnem oblačilu. Nekaj se jih je zbralo že pred cerkvijo. Najbliže cerkvi so stala dekleta in sramežljivo povešala oči, ali si pa ogledovala nova krila in nove rute, saj danes je morala imeti vsaka nekaj novega. Malo dalje od njih, gori pod kostanji, so stali fantje in se razgovarjali o raznih novicah, največ o bodočem vojaškem naboru. Občno pozornost je vzbudil mlad vojak, kateri je ravno prihajal od gornje strani v društvu domačih fantov. To so ga gledali! Saj redkokrat vidijo vojaka v samotni belokranjski vasici. Posebno ga je ogledavala mladina. Pa Žigonov Tone, tako je bilo mlademu vojaku ime, tudi ni bil takov, kakor so drugi vojaki. Na rdečem ovratniku so se mu belile četiri zvezde, na vsaki strani namreč dve, a na meču mu je bingljajl rmen trak. Pa čeden fant je bil Tone! Kako ponosno je stopal proti kostanjem, kako prijazno je stiskal roke svojim znancem!

Tone je bil doma iz G . . . Njegovi stariši niso bili baš bogati. Imeli so četrtinko polja, kos gozda v Jelovju in navadno po pet, po šest repov v hlevu. Dolga ni bilo, živelo se je . . .

Tone je bil jedinec. To je bilo menda tudi nekaj krivo, da je bil jako razvajen. Že poprej, predno so ga k vojakom vzeli, ni mu posebno dišalo delo: ko je pa jeseni prišel od vojakov, tedaj že celó ni maral delati. Pri vojaki se je še bolj pogospodil in zato je bil tudi ošaben. Jeseni je bilo mnogo dela na polju. Morali so se božji darovi z njiv domov voziti pod streho, vendar Tone je le doma postajal. Ob nedeljah, večkrat pa tudi ob delavnikih, jo je pa zavil v vaško krčmo in ondi popival do trdne noči. — „Prišel je šele od vojakov“ — govoril je stari Žigon, — „ni navajen kmetiškega dela.

Tamkaj je le ukazoval, saj je bil kaprol. S časom bo že bolje!“ — —

II.

Bilo je v pozni jeseni. Nastalo je tisto dolgočasno jesensko deževje, ki zavira vsako delo. V vaški krčmi je sedelo nekoliko pivcev. Njih pogovori so se sukali o raznih domačih stvaréh. V krčmo je stopil Meginov Jurij, tisti, ki večkrat doli v Karlovec vozari. Poklical je nekaj vina in prisedel k drugim pivcem.

„Ná, Jure, pij!“ rekel mu je Rihtarjev Janez, majhen, plečast možiček in mu porinil poln kozarec.

„Bog živi!“ napil je Jurij in zvrnil kozarec.

„Kaj novega, Jure?“ povprašali so ga pivci.

„Nič posebnega; to menda že veste, da gre Žigonov Tone na Nemško“, odgovoril jim je Jurij.

„Na Nemško gre?“ začudili so se pivci.

„Na Nemško gre, da. Tam gori je neki dober zaslužek. Nekaj nemškega zna, pa bo prodajal pa vaséh razne drobnarije“ — rekel je Jurij.

„Glejte, glejte, kdo bi si mislil! Morda še obogati!“ — ugibali so možje

„Kaj bi tisto?“ oglasil se je važno Rihtarjev Janez in stresel pepel iz pipe. — „Obogatel že ne bo gori na Nemškem. Kaj menite, da bi Nemci pustili, da si mi kaj zaslužimo, ko bi bilo kaj zaslužka? Delal naj bi Tone rajši domia, delal, saj ima lepo domačijo.“

Tako in jednako so razpravljali in modrovali možje še dolgo v krčmi, Tone je pa vendar odšel na Nemško. Dolgo ni bilo o njem nobenega glasú. Naposled je dobil stari Žigon od Toneta list, v katerem se je hvalil, da mu je dobro na Nemškem in da mu skoraj pošlje nekaj denarjev. — „Glejte, glejte, fant se bo popravil!“ — veselil se je stari Žigon, še bolj je bil pa vesel Toneta, ko mu je res poslal nekaj denarjev.

Bil je Tone kaki dve leti na Nemškem. Nekega dné je prišel zopet domov. A kako se je premenil! Le pogledajte ga, kako gosposko se vêde govoreč s kmeti pod kostanjem! Kako ponosno vzdiguje glavo in pripoveduje obširno

ljudem o krajih in mestih, katere je prepotoval, in kaj je vse videl po svetu. Kar je domačega, ne zdi se mu vredno imena, a tuje, nemško, to je vredno hvale. Pri vsaki drugi besedi vplete kako nemško, katero je kje pobral, in jo zasoli še z mastno kletvijo. Pa tudi obleko je premenil. Sedaj je v črni, tuji nošnji, na nogah se mu svetle nagubančeni škornji, na telesniku mu pa zvoni težka veriga, na katero je obesil nekaj srebrnega denarja. Tudi še v nečem se razlikuje od pobožnih Belokranjcev. Tone je izgubil na Nemškem tudi vero. Že poprej se je cerkve bal, sedaj pa že celó; le redkokrat pride v cerkev, a če ga kdo povpraša, zakaj tako malokdaj v cerkev pride, odreže se mu možko: „Kaj mi bodo neki ti vaši po-vedali!“

III.

Ali ste že bili kdaj na cerkvenem shodu v K.? Ni vam to velika in daleč znana pot, vendar se tu o „veliki maši“ zberó ljudje skoraj iz cele Belokranjske, da se zahvalijo Materi Božji za prejete dobrote in da si izprosijo novih milostij.

Prijazna cerkvena stoji samotno na kraju gabrovega gozdiča. Pred cerkvijo razložé razni krošnjari svoje blago, sicer nič posebnega, a za preprosto belokranjsko srce je veliko vredno. Précej tik njih je postavil svoj šator lehtar. S kakim veseljem gleda otročiček, katerega še vodi skrbna mati ali pa modri oče, te tako lepo pobarvane konje, jelene, vojake, punčike in fantičke! Malo dalje v senčnatem gabriku so postavili krčmarji mize in klopí in napajajo suha grla žejnih romarjev; a tam v dolinici tik gozda se vzdiguje gost dim, tam se pridno vrté na raznih mastnih janci.

Bilo je popoldne po večernicah. Ljudje so zapuščali prijazno cerkvico in njeno okolico, le še nekoliko jih je ostalo pod gabri, a drugi, posebno pa fantje, so se preselili v bližnjo vasico, kjer danes vse prepeva, vse raja. To ni čudo! Bome, sladki Draščan leze v lase. Posebno je pa glasno pri debelem krčmarju na sredi vasi. V večji sobi se vrti mladina, saj godci, Hrvatje Žakanjci, tak neusmiljeno po goslih potegujejo, in oni z dolgimi brki in veliko torbo tako čvrsto drgne po mogočnem basu! V drugi, zadimljeni sobi so pa pivci. Sedaj je godba ponehala. V manjo sobo je stopil Žigonov Tone. Pot mu je lil curkoma po vročem čelu.

„Hajdi, krčmar, tu sém liter vina na mizo!“ — zavpil je Tone krčmarju. — „Pa le hitro, meni se mudi, ‚pavri‘ lahko še počakajo“ — pristavil je še in zaničljivo pogledal k mizi, pri kateri je sedelo nekoliko fantov iz Polja; tem je hotel krčmar ravno vina prinesiti.

„Kaj si rekel?“ povprašali so ga jezno fantje.

„Kaj sem rekel? I tole sem rekel, pa še sedaj rečem: krčmar, tu sém vina, ‚pavri‘ lahko počakajo!“ — zakričal je Tone.

„Boš li molčal, ti potepenec potepenski, pa précej molčal?“ — vskliknili so fantje in ga srpo pogledali.

„Jaz naj vam molčim? Vam? Vam? Vam, kmetiški fantalini, kmetavzarji, zarobljenci, vam naj molčim? Pa kdo je tisti, kateri mi je rekel potepenec? Meni potepenec! Kostí mu zdrobim pri tej priči! Jaz, da, jaz!“

„Potepenec si, kaj si drugega? Potepenec, pridanič!“ — dejal mu je mirno tisti Bajúkov Janez, jeden izmed najmočnejših v celi okolici. — „Jezik za zobé, fante, pa poberi se, lepo se poberi, pa hitro!“ — „Jaz ti pokažem, ti zgaga peklenska!“ — zakričal je Tone in skočil k Janezu, da bi ga pograbil: vendar kmalu je začutil silne Janezove roke, katere so ga lepo pograbile in venkaj pred hišo pahnile, njega, Žigónovega Toneta. Fantje so pa mirno dalje pili.

Pozno zvečer se je vračal Bajúkov Janez domov. S fanti je šel do roké, kjer se ceste križajo, a ondi je krenil po stranski poti sam domov. Bilo je temno, ker je mesec kasno vshajal. Pot se je pa vila po malem gozdiču.

Ko je prišel Janez memo grmovja, zakričal je nekdo: „Tu ti je plačilo, ti pes kmetiški!“ — — zaklél je prav robato in mahnil ga s težkim kolom po glavi. Bajúkov Janez se je zvrnil na cesto. Kmalu za Janezom je prišlo po cesti nekaj kmetov, kateri so ga v krvi našli. Vzdignili so ga in ga nesli kakor mrtvega domov. — „Ubili so ga!“ — dejali so kratko, ko so prestopili prag Janezovega doma. Vendar ko so ga natančneje pregledali, opazili so, da je še iskrica življenja v njem. Hudobnež je bil Žigónov Tone, prebil mu je črepinjo.

Za nekoliko mesecev je okrevljal Janez. Toneta so pa vtaknili v ječo. Čez dve leti se je povrnil suh in bled domov.

IV.

Mnogokaj se je premenilo pri Žigonovih, ko je bil Tone v ječi. Oče njegov, stari Žigón, preselil se je kmalu v večnost, ko so Toneta zaprli. Ker ni bilo sedaj pravega gospodarja, gospodarilo se je pri Žigonovih slabo, njive so bile neobdelane in zapuščene, hiša je razpadala, živina se je slabo redila. Ko se je pa Tone iz ječe povrnil, biló je še slabeje. Iz početka je res nekaj delal, vendar ni imel pri delu potrpežljivosti, pa tudi delati ni znal. Pri vojaki, na Nemškem in v ječi se je čisto dela odvadil.

Naposled je Tone — obupal. Jedinó tolažbo je imel v vinu. Od sedaj je bil vedno v krčmi.

Pil je tamkaj v družbi tistega grdogledega Bračánovega Jožeta, kateri je tudi zapravil svojo kmetijo. Navadno se jima je pridružil še kak vinski bratec, in popivali, kleli in tiste tako pogubne podobice so premetavali do ranega jutra. Mati je Toneta prosila in-opominjala, naj se vendar dela poprime in opusti tiste bratce, pa njene besede so bile bob v steno. Tone je še huje pijančeval, in ko mu je denarjev nedostalo, prodal je kos za kosom, govedo za govedom, potem gozd v Jelovju, nazadnje vse njive. Mati mu je med tem nekaj od starosti, nekaj pa od žalosti umrla. Le še hiša, prazna in raztrgana hiša je ostala Tonetu. Pa tudi hišo je izgubil. Nekega večera je prišel pijan domov, z gorečo smodko v zobéh. Legel je na slamnato posteljo in précej trdno zaspal, a na smodko, katera mu je v slamo padla, je pozabil. Slama se je užgala. Vročina je vendar-le Toneta prebudila in stekel je ves opečen na vrt. Med tem se je pa tudi hiša vnela, hitro je bila vsa v plamenu.

Tako je Tone vse izgubil. Pa tudi pamet je izgubil. Po onem požaru se mu je jelo me-

šati. Če vas pa kak slučaj doli na Belokranjsko zanese, lahko vidite Žigonovega Toneta; zamazan in raztrgan se potika po vaséh. Usmiljeni ljudje mu dajejo toliko, da se preživi. Čul sem ga že večkrat, ko je sam s seboj govoril: „Hu, hu, hu“, — se zasmeha — „kaj bode te vi, pavri“, jaz, jaz, Nemškar! Ha, ha, ha! Poglejte me, kako se svetim! Denar imam, denar! Še vi pojdite na Nemško, kakor jaz, pa bode te bogati, bogati, hu, hu! Tebi pa kosti zdrobim! ha, ha, zgaga ti!“

Vendar Tone sedaj nikomur nič hudega ne stori. Če pa povprašaš zgovornega Belokranjca po Žigonovem Tonetu, odgovoril ti bo: „Mislite li Nemškarja, gospod?“ in pové ti obširno, kar sem ti povedal jaz, zraven pa še dodene: „Ni prida ošabnost, ne! Pa tudi tisto, hoditi na Nemško in potem žlobodrati po nemško in hvaliti Nemce, je slabo, slabo. Dóma se je treba držati, domače ljudi ljubiti, potem se živi pri nas srečno. Nemci so že marsikateremu Slovencu pamet zmešali, kakor so jo Nemškarju, pa so jo.“

Ob Balkanu.

(Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina)

I.

Kupole pravoslavnih cerkev mesteca Gabrove so uprav zalesketale v žarkih jutranjega solnca, ko sem ustavil svojega konja pred prvim hanom¹⁾, stoječim ob cesti, katera me je bila privéla od Sistova semkaj pod vznožje Balkanovo. Vsled dolgega jezdarjenja utrujen sem stopil v preprosto krčmo, želeč malo pokrepčati se ter ob jednem pozvedeti za zanesljivega vodnika, kateri bi me spremil čez prelaz Šipko. Čul sem bil namreč, da je prehod tujcu samemu težaven, ker je več potov ali bolje stez preko gorovja. Mehadžiji²⁾, ki mi je prišel naproti, sem velel dati konju krme, meni pa prinesiti vina, kruha in ovčjega sira. V mračni sobi sta pila pri mizi dva Bolgarja rakíjo³⁾, in bila baš sedaj v živahnem pogovoru; z'lasti jeden, širokopleč mož, je silno mahal z rokama in silil v svojega soseda, da se je ta nehoté odmikal.

„In meni ne verjameš, meni, kateri sem nesel na svojem hrbtu tristo in petdeset kil težko blagajno sto korakov daleč?“ Rekši se je obrnil, da bi pokazal onemu ta čudoviti hrbet, in pri

tem zapazil mene. „Dobro jutro, gospodine!“ pozdravil je sedaj. „Od kod prihajaš?“

„Od Svištova; namenjen sem v Plovdiv.“

„V Plovdiv? Torej moraš čez Šipko in potrebuješ vodnika; jaz te privédem tako varno na ono stran, da se ti niti noga ne bo spotaknila.“

Ná, tu sem imel vodnika brez dolgega iskanja.

„Dobro, kako ti je ime?“

„Djado Ilija.“

„Torej, djado Ilija, dovedi konja in se pripravi! V jedni uri odrineva.“

„Tako, gospodine! Zadovoljen boš z mano, kateri sem nesel na svojem hrbtu tristo in petdeset kil težko blagajno sto korakov daleč.“

Nato je odšel, jaz pa sem sedel in zajutrkoval.

„Kako daleč je do vrh Šipke?“ vprašal sem prejšnjega sopivca Ilije, suhega dolgina v razcapani obleki.

„Štiri ure.“

„Kdo je ta djado Ilija?“

„Bil je dalje časa vojak, sedaj kupčuje s postermo¹⁾ in vodi tujce čez Balkan.“

¹⁾ Krčma

²⁾ Krčmar.

³⁾ Žganje.

¹⁾ Suho bivolsko meso.